

A KÉPOLVASÁS ASPEKTUSAI

Egy szövegkörnyezetéből kiragadott illusztráció megközelítése szemiotikai keretben

BENKES ZSUZSA

0. Bevezetés

Ez az írás egy – az alcímben megfogalmazott témájú. – kreatív szövegmegközelítési gyakorlat bemutatását, valamint a gyakorlat eredményeinek összegzését tartalmazza.

Az interpretációt előkészítő kreatív megközelítés dominánsan verbális szövegekre kidolgozott típusai alkalmasak arra, hogy a gyakorlatot végzőkben előhívja (legtöbbször számukra is látens módon meglévő) szövegtani / szövegnyelvészeti ismereteiket, valamint feltételezéseiket, elvárásaikat. Tapasztaltan oly mértékű érdeklődést és aktivitást vált ki egy-egy szöveg elemzése iránt, amely más módoktól alig várható. Ezek a megközelítési módok alkalmazhatók 'multimediális kommunikátumok' megközelítésére is.

A szövegelemzést előkészítő kreatív megközelítés elméleti és gyakorlati kérdéseit – egy olyan átfogó, nem kizárólag a szűk értelemben vett nyelvi adatokból kiinduló, ugyanakkor mégis nyelvészeti indíttatásúnak nevezhető szövegszemléletet, valamint e szövegszemlélet különböző oktatási szinteken lehetséges gyakorlati alkalmazását – *A szöveg megközelítései. Bevezetés a szemiotikai szövegtanba*¹ és *A multimediális szövegek megközelítései. Bevezetés a statikus 'verbális elem + kép / diagram /...' típusú komplex jelek szemiotikai szövegtanába*² című (részletes bibliográfiát is tartalmazó) kötetek foglalják össze.

Multimediális szöveg kapcsán szokásos egy szűkebb és egy tágabb értelmű használatról beszélni. Szűkebb értelemben a multimediális jelző több összetevővel rendelkező kommunikátumra utal, amelyben azonban a verbális összetevő játszik jelentős szerepet. A verbális összetevő fontosságát jól mutathatják például a megzenésített versek vagy az illusztrált szövegek. Tágabb értelemben azonban használhatjuk a multimediális szöveg terminust olyan kommunikátumra is, amelynek nincs verbális összetevője. Ilyen például egy cím nélküli zenedarabra írt és eltáncolt tánckompozíció. Ebben az esetben jobb azonban *multimediális kommunikátumról* és nem – verbális szöveget sejtető – szövegről beszélni.³

A következőkben bemutatott gyakorlat arra irányul, hogy a gyakorlatban résztvevők egy szövegkörnyezetéből kiragadott *illusztráció* (amely nem tekinthető multimediális kommunikátumnak) kiváltotta élményeiket hogyan képesek (képesek-e) megfelelő nyelvi formába önteni, illetve ezt követően képesek-e az adott 'képi kommunikátum' felhasználásával multimediális szöveget létrehozni.

1.a. A gyakorlat bemutatása

Az *Énekek éneke*, a világirodalom szerelmi költészetének egyik legrégebb emléke, 1970-ben, a Magyar Helikon kiadásában Reich Károly illusztrációival jelent meg.⁴

A gyakorlatvégzők – minden, a szövegre, illetve az illusztrátor személyére vonatkozó információ mellőzésével – a kötet 11. oldalán elhelyezett grafika színes fénymásolatát kapták kézhez, melyhez a következő négy feladat kapcsolódott:

1. Mit „mond” (milyen „üzenetet” közvetít) neked ez a kép?
- 2.a Milyen címet adnál neki?
- 2.b Indokold döntésedet!
- 3.a Milyen jellegű szöveghez tudnád elképzelni illusztrációként?
- 3.b Indokold véleményedet!

(A 4. feladatot az 1-3. feladat megoldását követően ismerték meg a tanulók.)

- 4.a Képzeld el, hogy van egy barátod vagy barát-nőd, aki ügyesen tud rajzolni! Próbáld meg szavakkal úgy leírni neki, mi látható ezen a képen, hogy leírásod alapján e képpel közel azonos képet tudjon létrehozni.
- 4.b Ha e feladat megoldásakor nehézségekbe ütköz-tél, fogalmazz meg azokat!

2.a. A gyakorlat eredményeinek összegzése

A gyakorlatban érettségi előtt álló, 17-19 éves szakközépiskolai tanulók vettek részt, a megoldáshoz egy magyar nyelvi óra (45 perc) állt rendelkezésükre.

A tizennégy tanuló teljes megoldásai – néhány kirívó helyesírási és nyelvhelyességi hiba javítását követően – szó szerint a következők. (Az egyes megoldások előtti szögletes zárójelbe tett dőlt betűs számok a tanulókat, a további számok az egyes feladatokat jelölik.)

[1]

1. Erről a képről nekem a szerelem tisztasága és ereje jut eszembe. Egy ölelkező nőt és férfit láthatunk, akik minden bizonnyal szeretik egymást.
- 2.a A szerelem / A házasság
- 2.b Ez a pár valószínűleg a házasságra készül (a nyakuk körül egy leveles ágacskát vehetünk észre, amely összeköti őket); este van, nászéjszakájukra készülnek.
- 3.a Egy szerelmes vagy szerelemről szóló (de akár erotikus) szöveg mellé tudnám elképzelni.
- 3.b Intim testhelyzetben vannak, és a nő nem visel ruhát, csak ékszereket.
A képet szinte teljesen betölti a férfi és a nő alakja. A nőt oldalsó testhelyzetben láthatjuk, de arccal szembefordulva. A haja nagyon hosszú, hajdíszsel, karján és csuklóján ékszerekkel. Homlokán a naphoz hasonló ékszer vagy rajz látható. Csak a jobb keze látszik, ezzel a férfi bal felső karját érinti. A férfi lábai nem láthatók, a nő mögött pedig a felső testének fele tűnik el. Arca sem látszik, olyan, mintha sügna valamit a nő fülébe. Alkarját a nő combja mögött tartja. Ruhája hosszában piros csikos, a ruha nyakán pöttyös szegély van. A nő egész teste – haját és ékszereit kivéve – piros. A pár alatti „szőnyeg” mintája szintén. Nyakukat összefogja egy leveles ág. A hold a jobb felső sarokban van, a férfi fejével szinte azonos magasságban.
- 4.a –
- 4.b –

[2]

- Számomra ez a kép egy istennőt, általa a nőiességet ábrázolja. Azért gondolom, hogy a nőiességet, mert meztelen, csak a bőrén találhatóak motívumok. A nőiességet egy kis túlzással ábrázolja (vastagabb comb, karcsúbb derék, és keblek).
1. Számomra ez a kép egy istennőt, általa a nőiességet ábrázolja. Azért gondolom, hogy a nőiességet, mert meztelen, csak a bőrén találhatóak motívumok. A nőiességet egy kis túlzással ábrázolja (vastagabb comb, karcsúbb derék, és keblek).
- 2.a A hárfázó istennő
- 2.b A hölgy előkelően, mosolyogva hárfázik a holdfénynél. Ez nyugodtságot sugall a számomra, mintha nem is lennének mindennapi problémái az embereknek.
- 3.a Istennőkről és istenekről szóló kitalált történetekhez képelném el illusztrációként. Azért kitalált történethez, mert a kép számomra eltűzött. Nem pontos, nem egyszerű rajz. A kitalált történet harmonikus életéről szólhatna az istennő szemének kifejezése alapján. Egyszerre ábrázolja a kinti környezetet a holddal és a bentit a mintás padlóval.
- 3.b A képen egy nő látható, bőre pirossal van rajzolva. Homlokán piros napmotívum látható. Orra hosszú, egyenes, szája vastag. Feje előre néz. Göndör, fekete hajában egy rózsza szintén pirossal. Mellette a fogyó hold szintén piros. Nyaka (piros) hosszú és vékony. A térdein ül egyenes háttal. Vállát átfűzi valamilyen ágból font koszorú. Melle kicsi és kerek. Szeme fekete, nagy, kedves, szemöldöke fekete, ívelt. Karja vastag, könyökben behajlítva, lehet, hogy egy piros húros hárfát fog. Karján és csuklóján fekete ékszer van. Combja vastag, lábszára alig látszik. A padló négy fekete sáv, közte piros, elnagyolt rombuszokkal.
- 4.a A képen egy nő látható, bőre pirossal van rajzolva. Homlokán piros napmotívum látható. Orra hosszú, egyenes, szája vastag. Feje előre néz. Göndör, fekete hajában egy rózsza szintén pirossal. Mellette a fogyó hold szintén piros. Nyaka (piros) hosszú és vékony. A térdein ül egyenes háttal. Vállát átfűzi valamilyen ágból font koszorú. Melle kicsi és kerek. Szeme fekete, nagy, kedves, szemöldöke fekete, ívelt. Karja vastag, könyökben behajlítva, lehet, hogy egy piros húros hárfát fog. Karján és csuklóján fekete ékszer van. Combja vastag, lábszára alig látszik. A padló négy fekete sáv, közte piros, elnagyolt rombuszokkal.
- 4.b Nehéz volt eldöntennem, hogy mit tart a kezében.

[3]

- A képen egy ölelkező férfit és nőt látok. A nő ékszereiről az ókori görögök jutnak az eszembe. A holdról és a nap kapcsolatáról a japán jing és jong, azaz az egyenlőség és a harmónia. A nő arcán lévő díszről és a szemek kiemeléséről India.
1. A képen egy ölelkező férfit és nőt látok. A nő ékszereiről az ókori görögök jutnak az eszembe. A holdról és a nap kapcsolatáról a japán jing és jong, azaz az egyenlőség és a harmónia. A nő arcán lévő díszről és a szemek kiemeléséről India.
- 2.a Az élet
- 2.b A nő és a férfi kapcsolata harmonikusnak látszik, de a férfi eltakarja az arcát. A mögöttük lévő nap és hold ellentét is, egyfajta egyenlőség is. Számomra inkább az egyenlőtlenések tűnnek ki.
- 3.a Az emberi magatartásformákat tárgyaló tudományos szöveghez.
- 3.b A nő meztelensége, a férfi arcának takarása mind-mind az erkölcsi magatartás egy-egy formáját tükrözi. A magatartásunk befolyásolja életünket, közérzetünket. A tetteinkért csak mi felelünk.
- 4.a A téglalap alakú állított kép egy párt ábrázol. A kép alján látható egy kockás, illetve csikos szőnyeg, amelyen egy nő meztelenül guggol. Alakját az ókori görög asszonyok alakjához tudnám hasonlítani. A jobb karját a mögötte guggoló férfi karjára teszi, aki félig takarva van, csak a felső teste jobb oldala és a feje látható, de az arcát a nő arca mögé rejti. A férfi feje balra néz. Szakálla látszik, haja göndör, csikos nyaka körül gombhoz hasonló díszítésű inget visel. A nő fejét felénk fordítja. Középen elválasztott, hosszú göndör haja leomlik a hátán. Homlokán egy kis ékszer található. Szeme erősen ki van emelve, egyiptomi módra, karján, csuklóján díszek láthatók. Mögöttük a jobb felső sarokban van egy napban elhelyezkedő hold. A nő körvonalai, homlokékszere, a haját összefogó furcsa tárgy, a férfi inge, a nap és a szőnyeg kockái pirosak.
- 4.b A feladat nagyon érdekes és izgalmas volt a számomra. Problémát az időhiány okozott, mert nem tudtam leírni minden gondolatomat. Szerintem érdemes ilyen feladatokat csinálni, mert megismerhetjük egymás és más emberek gondolatait is. Köszönjük.

[4]

- Ez a kép szerintem egy török lányt ábrázol, aki egy hangszeren játszik. Ezt a képen látható hold és a szőnyeg miatt gondoltam. Azt gondolom, ő egy hárem-hölgy, akinek a zenélés is kötelessége.
1. Ez az ünnepség a szabadban van, ezért láthatjuk a holdat.
 - 2.a A képen egy török lány ül maga alá húzott lábakkal. Teljesen meztelen, csak a csuklóját és a karját díszíti egy-egy díszített ruhadarab. Sötét és hullámos haja kettéválasztva lófarokba van fogva. Homlokán, mint egy harmadik szem, egy jel látható. Csíkos szőnyegen ül, amelynek mintázata hasonló a karján láthatókhöz.
 - 2.b A cím nem a lányról szól, hanem arról, hogy mi lehet a kép legfontosabb üzenete: a napszak, a hárfa
 - 3.a Ha nézem a képet, az Egri csillagok jut az eszembe. Ezért egy ünnepséget elbeszélő szöveg mellé helyezném.
 - 3.b Nagyön fontos, hogy a testét oldalról látjuk, a feje viszont felénk van fordítva, tisztán látjuk az arcát. Egy hárfán játszik. Jobb oldalán, a képen félhold látható. Érdekesek a színek: a lány teste, a díszek, a hárfa pirosak, míg a többi fekete.
 - 4.a Mikor először megláttam a képet, azt hittem, nem tudom megoldani a feladatot, de amikor gondolkodni kezdtem, már nem volt olyan nehéz. Csak az indoklásokkal bajlódtam.
 - 4.b

[5]

- A kép, egy nő és egy férfi összelelkézése, kicsit kínai motívumokra emlékeztet. A nő szeme, mint az egyiptomi nőké, feketével van kihúzva. Szeretetet sugároznak.
1. Az egyiptomi nő
 - 2.a Azért, mert a fejdísz, a karperec nekem erre utal.
 - 2.b Egyiptomi vagy „kínai” meséhez.
 - 3.a A mesék végén a herceg elveszi szerelmét, ahogy összebújnak, ez lehet a mese vége.
 - 3.b Egy térdelő nőt oldalnézetben, előre néző fejjel úgy kell megrajzolni, hogy a feje olyan legyen, mintha a fele a mellette levő férfié lenne, mert középen félbe van „választva”. Derékig érő haja göndör, hátul össze van fogva. Felső karján és csuklóján karkötő látszik. A nő combjai vastagok legyenek, a hasa alig látszik a kezétől, amellyel a férfit öleli. Mellei kicsik, felettük egy leveles ág, amely a nő vállától a férfi válláig ér. A férfinak a nővel egyberajzolt a feje, a válla, csíkos felső ruhája látszik. Szakállas, göndör hajú. Feje mellett a hold egy teljes körbe rajzolt. Mindketten egy mintás szőnyegen ülnek.
 - 4.a Nehézségem az első feladattal volt, nehéz volt elkezdni, hogy mit üzen a kép.
 - 4.b A 4. feladatra kevés volt az időm ahhoz, hogy minden részletet leírjak.

[6]

- A kép egy ölelkező párt ábrázol. A férfi alig észrevehető, szinte egybeolvad a nővel. A fiatal nő hosszú haja bujaságot, telt alakja, vastag combjai, széles csipője termékenységet fejez ki.
1. Szerelem
 - 2.a

- 2.b Ölélkeznek, csókolóznak, és egymást nézik, egymásban gyönyörködnek. A fiatal nő meztelensége mindenképpen a testi szerelemre utal. Látszik a kezén, hogy gyengéden, szeretettel, szerelemmel ér hozzá a párjához.
- 3.a Leginkább egy görög eposzhoz tudnám elképzelni.
Olyanok, mintha görög istenek lennének. Az eposzban a hölgy lehetne Aphrodité, a férfi – átlagos ruházata miatt – egy földi halandó.
- 3.b Nagyon érdekes volt, hogy első ránézésre egy hárfát láttam a nő kezében, s mikor távolabbról néztem, akkor vettem észre a férfialakot.
- 4.a –
- 4.b –

[7]

- 1. A képen egy férfi és egy nő „összeolvadt” arcát látom. Ez jelképezi, hogy ők összetartoznak, egymásnak vannak „teremtve”. Lelkük össze van „csiszolva”. Ez megjelenik a képen is, mert mint két gyémánt, melyet összecsiszoltak, úgy összeillenek. Tehát számomra a szerelmet, a tökéletes megértést közvetíti.
- 2.a Földi Paradicsom
A képen a szerelmeseken kívül állatokat – például egy elefánt – , növényeket is látok. Olyan, mintha erővel lennének felruházva, akiknek hatalmuk van az állatok és a természet felett uralkodni, mint Ádámnak és Évának az édenkertben.
- 3.a Dráma
Történetük rosszul végződik, mert azt a tekintélyt, ami a képen sugárzik belőlük, elveszítik.
- 4.a –
- 4.b –

[8]

- 1. A képen egy hölgyet látok, valakit szeret, és ezért simogatja a mellette levő embert.
- 2.a A meztelen hölgy
Azért adtam ezt a címet, mert a nő nincs felöltözve. Elég furcsa, hogy így meztelenül épp egy női vállat ölel át. Talán hiányzik neki a szeretet és az ölelés pillanata.
- 2.b Azért adtam ezt a címet, mert a nő nincs felöltözve. Elég furcsa, hogy így meztelenül épp egy női vállat ölel át. Talán hiányzik neki a szeretet és az ölelés pillanata.
- 3.a Elbeszélés
Azért, mert akkor az író elbeszélheti, hogy mit sejtet a kép. Talán az édesanyját öleli át a nő, aki nagyon hiányzik neki.
- 3.b Egy indiai vagy arab nő képét rajzolhatta le a költő, akinek göndör haja van és mandulavágású szép szeme. Oldalt, térdelve ül, de a feje előre néz. Az oldalán van egy másik nőalak, akinek a fejét nem lehet látni. Az előző nő jobb kezével átfogja ennek a vállát, csuklóján karperec látszik. A második alak mögött egy félhold van. Szobában, szőnyegen ülhetnek.
- 4.a Nekem az volt a nehéz, hogy a nő hajában látok valami figurát, amit nem tudok kitalálni. Azt sem értem, hogy a másik nő feje miért nincs megrajzolva. Legtovább a szöveg jellegének megválasztásán gondolkodtam.
- 4.b Nekem az volt a nehéz, hogy a nő hajában látok valami figurát, amit nem tudok kitalálni. Azt sem értem, hogy a másik nő feje miért nincs megrajzolva. Legtovább a szöveg jellegének megválasztásán gondolkodtam.

[9]

- A kép nyugalmat áraszt. Kicsit mesterkéltnék érzem, mintha a hölgy modelt ült volna valakinek. A hölgy meztelensége, és hogy hárfán játszik ártatlanságot érzékeltet.
- 1.
 - 2.a A hárfázó hölgy
 - 2.b Ezt látom a képen.
 - 3.a Egyiptomi vagy más királyi udvarról szóló elbeszéléshez.
 - 3.b A lány ékszerei Egyiptomot, a hárfa a középkori királyi udvart jutatta eszembe. Egy vonalas és kis kockás szőnyegen egy nő ül a sarkán. Egész teste jobbra néz, de a feje a rajzoló felé, jobbra. Bal keze nem látszik, jobb kezével hárfázik.
 - 4.a Csuklóján, karján díszes karperec van. Nyakláncá valamiféle faág. Arca széles, egyiptomi jellegű, szemei szélkében nyújtottak, szája keskeny, orra kicsi, derékig érő göndör haja van.
 - 4.b Gondot jelentett a díszek és a motívumok leírása.

[10]

- Számomra ez a kép a harmóniát tükrözi. A hölgy mögött én egy férfialakot látok, a két alak nyakát átfogja egy koszorú, amely az összetartozást jelképezi. Főleg a nőalak hangsúlyos, mivel ő van előtérbe helyezve.
- 1.
 - 2.a Harmónia
 - 2.b Indoklásom szinte megegyezik az 1. feladatban írtakkal, még a hold is jelképezi a harmóniát, a hangulatot és egyben a szerelmet.
 - 3.a Bibliai történethez
 - 3.b A kép egy kicsit Ádám és Éva történetét sugallja (főleg azért, mert a hölgyön nincs ruha, csak díszek).
Rajzolj egy keretet, majd rajzolj egy nőt, aki térdeit maga alá húzva ül, feje előre néz, teste oldalra. A nőalak legyen nagy, töltsd ki a keretet, de a jobb oldalon maradjon egy kis hely. A nőalak körvonalai pirosak, szeme, szája fekete, hasonlít az indiai nőkére. Haja hosszú és göndör. Homlokán jel. A nő fejéből kiindulva a jobb oldalra rajzolj egy férfit piros csikos felsőruhában. A pár nyakát fekete koszorú fogja körül. Fenn, a férfi feje mellé rajzolj egy kört, amelyben van egy félhold.
 - 4.a
 - 4.b –

[11]

- Úgy gondolom, ezen a képen egy indiai lány ül az éjszakában. Olyan gondolatot vált ki belőlem, hogy a lány az érzéseit zenéli az éjszakába.
- 1.
 - 2.a Indiai lány
 - 2.b A lány keleties szépsége miatt.
 - 3.a Mese
 - 3.b Ez a nyugalom, természetesség, szépség legjobban a meséhez illik.
Legyen a képen egy széles „U” alakú, piros deltoidokkal és fekete csíkokkal díszített szőnyegen térdelő lány, nagy mandulához hasonló szemekkel, ívelt vékony szemöldökkel, homlokán piros ékszerrel, göndör, közepén elválasztott, derékig érő hajjal, nyakában. A feje előre, a teste többi része jobbra nézzen. Kezében piros hárfá, karján, csuklóján ékszerek. Jobbra fenn legyen egy piros hold.
 - 4.a Nem tudtam eldönteni, hogy amit én hárfának érzek, valóban az-e. Lehet, hogy a lány haja mögött egy férfi arc tűnik fel?
 - 4.b

[12]

- Erről a képről nekem egy szerelmes lány jut az eszembe, akinek a szerelme reménytelen vagy nem is létezik. Mivel a képen nem látszik a férfi arca, ezért talán csak az álmaiban létezik, de nem tud arcot adni neki. Felfogható homályos részleteket közlő jövőképek.
- 1.
- 2.a Szerелеm jön...
- 2.b Azért, mert a még beteljesületlen szerelmet ábrázolja a kép, ami azonban hamar jön, erre az alakok nyakát körülfogó növényből következtettem. Ez az összetartozás jelképe.
- 3.a Elbeszélés / történet
- 3.b A képen látható – szerintem indiai – díszek, ékszerek, a festett arc, a szőnyeg miatt.
- 4.a Egy meztelen nő ül egy szőnyegen és átölel egy arcnélküli férfit. A lány derékig érő, göndör, ékszerrel diszített haja eltakarja a férfi arcát. Csak a jobb karja látszik, felkarján és csuklóján gyöngyös pánt van. A férfinak csak a felső teste látszik, a lánnyal egymagyas, piros-fehér mintás inget visel. A pár nyakát növényi inda fogja körül, jelezve összetartozásukat. Éjszaka van, a hold a jobb felső sarokban látszik.
- 4.b –

[13]

- A képről a szerelem jutott az eszembe. Úgy gondoltam, a kép talán Ádámot és Évát ábrázolja. A nő és a férfi vállán a növény a természetet jelképezheti, és utalhat szerelmük tisztaságára, őszinteségére. A nő arcáról boldogság sugárzik.
- 1.
- 2.a Szerелеm
- 2.b A két alak testtartása bensőséges kapcsolatra utal, megnyugvást sugároz, amelyet a szerelem beteljesülése okoz.
- 3.a Elbeszélés
- 3.b Olyan könyv borítójára tenném, amelyben a történetek a szerelemről szólnak, illetve tartalmazzák Ádám és Éva történetét.
- 4.a A rajzon egy térden ülő nő látható. Meztelen, felkarján és csuklóján egy-egy karkötő van. Haja hosszú, dús, göndör, fekete, lazán fogja össze egy virágszerű dísz. A nő teljes arca látszik: nagy, kihúzott szem, mosolygó telt ajak, kerek arcforma. A nő mögött egy férfi van, de csak a felső teste látszik, az arca takarásban van. Piros-fehér függőleges csíkozású a felső ruhája, nyakán pöttyös szegéllyel. Az ő haja és szakála is göndör. A nő a kezét a férfi karjára helyezi. A két alak vállán egy növény van, amely összeköti őket. A férfi feje mellett a kép jobb oldalán egy negyed hold van. Alattuk kockás mintájú szőnyeg.
- 4.b Nehézséget okozott a kép címének indoklása.

[14]

- A kép az anyai szeretet kifejeződését közvetíti. A nőalak gyengéd érzésekkel öleli át a mellette lévő alakot.
- 1.
- 2.a A szeretet megtestesítője
- 2.b A világon mindenkinek egy, azaz egy olyan barátja van, aki mindent megért, megbocsát, a hiányosságok, gyengeségek fölött elnéz, olyan szeretetteljes és figyelmeztető tanácsokat ad, mint egy édesanya, akire mindig számíthat az ember, mert ő ismeri a legjobban.

- 3.a Líra.
 3.b A mű megfogalmazhatná azokat az érzéseket, amelyekről az előző feladatba írtam.
 4.a Ezen a képen egy behajlított térdű nőalak látható, ülő helyzetben. Karjaival átölel egy tőle kisebb méretű személyt. A nőalaknak hosszú, göndör haja van, komolyságot és kiegyensúlyozottságot tükröző arcvonásai. Mindketten egy mintázott szőnyegen helyezkednek el.
 4.b –

2.b. Megjegyzések a gyakorlat eredményeihez

Az 1., 2.a és 3.a feladatok megoldásának összefoglalását az 1. táblázat tartalmazza. (A táblázat első függőleges oszlopában a tanulók sorszámát, a további három függőleges oszlop a feltüntetett kérdésekre adott válaszokat (az 1. feladat esetében az „üzenetként” leggyakrabban használt fogalmakat) tartalmazza. Az 1-3. feladat egy táblázatban való összesítése – többek között – lehetővé teszi olyan következtetés levonását is, hogy a gyakorlat résztvevői a megfogalmazott „üzenet”, a választott a cím és szövegtípus (a szöveg jellegének megnevezése) hármasában képesek-e az összhang megteremtésére: az adott képi kommunikátum segítségével egy elképzelt multimediális szöveg létrehozására.

T.	Feladatok		
	1.	2.a	3.a
[1]	tiszta szerelem, a szerelem ereje	A szerelem / A házasság	szerelemes (erotikus) szöveg
[2]	nőiesség	A hárfázó istennő	kitalált történet
[3]	egyenlőség, harmónia	Az élet	tudományos szöveg
[4]	érzelem	Éjjeli hárfászó	elbeszélő szöveg
[5]	szeretet	A egyiptomi nő	mese
[6]	bujaság, termékenység	A szerelem	eposz
[7]	szerelem, összetartozás, tökéletes megértés	Földi Paradicsom	dráma
[8]	szeretet	A meztelen hölgy	elbeszélés
[9]	nyugalom, mesterkéeltség, ártatlanság	A hárfázó hölgy	elbeszélés
[10]	harmónia, összetartozás	Harmónia	bibliai történet
[11]	érzelem	Indiai lány	mese
[12]	reménytelen szerelem, homályos jövőkép	Szerelem jön...	elbeszélés
[13]	tiszta szerelem, őszinteség, boldogság	A szerelem	elbeszélés
[14]	anyai szeretet	A szeretet megtestesítője	líra

1. táblázat

Az 1. feladatra adott válaszok szerint a tizennégy tanuló „üzenet”-ként (lásd a tanulók teljes megoldásait is) 19 különböző kifejezéssel él. A gyakorlatban résztvevők több mint fele 2-3 választ is ad, öten egyetlen fogalmat tartanak megfelelőnek. A „tiszta

szerелеm”, „harmónia”, „összetartozás” válaszok több megoldásban is előfordulnak. A „szerелеm” mint kiváltott érzés jelzős szókapcsolattá bővül „tisza szerелеm” [1] és [13], „reménytelen szerелеm” [12]; ugyancsak jelzős kifejezéssel próbálják érzékeltetni az illusztráció rájuk gyakorolt hatását „a szerелеm ereje” [1], „tökéletes megértés” [7], „homályos jövőkép” [12] és az „anyai szeretet” [14] válaszokat adó tanulók.

Összességében az 1. feladatra adott válaszokból arra következtethetünk, hogy a tanulók, akik sem az illusztrációról, sem az *Énekek énekének* vonatkozó szövegéről konkrét háttérismeretekkel nem rendelkeztek, néhány meglepő választól eltekintve: „mesterkélttség” [9], „reménytelen szerелеm” és „homályos jövőkép” [12] „anyai szeretet” [14], olyan fogalmakkal éltek, amelyek kapcsolatba hozhatók mind az illusztráció, mind a művészi szöveg keltette élménnyel, vö. i. m: 10.

*I_{1,15}. Imé szép vagy én márkám, felötte igen szép vagy,
az te szemeid olyanok, mint az galambok szemei.*

*16. Imé te is szép vagy én szerelemesem,
gyönyörűsége vagy,
az mi nyoszolyánk zöldellő.*

II_{1,1}. Én Saronnak rózsája vagyok, és gyöngy virág.

Mint az liliom az tövisek között,

Ollyan az én jegyesem az leányok között.

*3. Mint az almafa az erdőnek fái között,
ollyan az én szerelmesem az ifjak között:
az ő árnyékában felette igen kívánok ülni,
mert az ő gyümölcse gyönyörűsége az én ényémnek.*

A tanulók a megnevezett „üzenetet” – noha ezt a feladat nem kéri – indoklással is kiegészítik, például „*Egy ölelkező nőt és férfit látunk, akik minden bizonnal szeretik egymást.*” [1]; „*mert mint két gyémánt, melyet összecsiszoltak, úgy összeillenek*” [7]. Ugyancsak az erre a feladatra adott megoldásokban olyan utalások is előfordulnak, amelyeket inkább a 4.a (vagy más) feladatra adott válaszoknak kellett volna tartalmazniuk (például [4], [5], [6], [10]).

A 2.b feladat, a címadás, a tanulók kreativitását igényelte. A címek megoszlanak a szimbolikus ([1], [3], [4], [6], [7], [10]) és az illusztrációhoz vagy annak egy-egy részletéhez konkrétan kötődő ([2], [5], [8],[9], [11], [14]) egyszavas, illetve címszerű kifejezések között.

A 3.a feladat megoldását minden bizonnal befolyásolta, hogy az adott osztály tanterve szerint haladó tanulók a gyakorlat elvégzésekor a szövegek osztályozására vonatkozó ismertekkel még nem rendelkeztek. Ez indokolja egyrészt a feladat „*Milyen jellegű szöveghez...*” megfogalmazását, másrészt azt is, hogy a megoldásokban főként a *szép-irodalom szövegtípusaira* (irodalmi műfajokra) használatos kifejezések fordulnak elő.

A [3] jelű tanuló az illusztrációt – ráérezve a szövegek nyelvhasználati színterek szerinti csoportosíthatóságára – „*emberi magatartásformákat tárgyaló*” tudományos szöveghez tartja megfelelőnek; az [1] jelű tanuló a szöveg jellegét tágan, illetve megenyedően jelöli meg: „*szerelmes vagy szerelemről szóló (de akár erotikus)*”. A tanulók többsége az epika körébe tartozó műfajok egyikére (*mese, elbeszélés, eposz*) gondol; figyelemre méltó a [10] jelű tanuló „*bibliai történet*” választása. Egy-egy megoldásban más műnem is szerepel: *dráma* [7], *líra* [14].

A 3.b feladat indoklásai igen különböző színvonalúak. Csekély azoknak a tanulóknak a száma, akik a választott műfaj jellemzőit legalábbis érintik (például „A mesék végén a herceg elveszi szerelmét, ahogy összebújnak; ez lehet a mese vége [5], „az író elbeszélheti, hogy mit sejtet a kép” [8]). A többség inkább az illusztráció egy-egy eleméből (például „intim testhelyzet” [1], „a lány ékszerei” [9] stb.) következtet a szöveg jellegére.

A 4.a feladat a gyakorlat résztvevőitől a grafikáról alkotott mentális képük lehető legpontosabb verbális leírását igényli.

„(a) a mentális képek létrejöhetnek (létrehozhatók) mind ‘másodlagos’, mind ‘elsődleges’ produktumként: az első eset például akkor áll fenn, amikor valaki ‘felidézi’ magában egy látott épület képét, a második akkor, ha valaki ‘elképzeli’ azt a házat, amelyet meg szeretne építeni;

(b) a mentális képek ‘természete’ lehet ‘analógián alapuló’, (azaz ‘hasonlíthat’ ahhoz a valamihez, aminek a képe) de lehet ‘propozícióhalmazként megjelenő’ (azaz ‘verbális megfogalmazása / leírása’ egy bármely érzékszervünk által észlelt tárgynak / eseménynek);

(c) az analógián alapuló mentális képek nem szükségképpen ‘vizuálisak’, vannak ‘auditív’ mentális képek (például egy hallott dal ‘felidézése’), valamint ‘tapintási’-ak, ‘szaglási’-ak, ‘ízlelési’-ek;

(d) a vizuális mentális képek nem olyanok, mint egy fénykép, ezeket a mentális képeket ugyanis ‘képzeletünkben’ tetszőleges szemszögből nézhetjük;

(e) tapasztalati tény mind az, hogy vannak, akik nem képesek analógián alapuló mentális képek létrehozására, mind az, hogy azok is, akik erre képesek, általában mindkét fajta mentális képpel operálnak.”

– írja PETŐFI S. JÁNOS⁵.

A percepció általános kérdéseiről szólva pedig megjegyzi:

„A percepcióval kapcsolatos legalapvetőbb megállapítás az, hogy nincs naiv percepció. Azt a módot, ahogyan valamit percipiálunk, nagymértékben befolyásolja az a tudás, hiedelem, amivel a percipiálandó valamire vonatkozóan rendelkezünk. S ez a megállapítás természetesen vonatkozik nemcsak tárgyak, hanem képek, illusztrációk percipiálására is. A képek, illusztrációk vizuális mentális képe együtt jön létre e képek, illusztrációk fogalmi-verbális mentális reprezentációjával.”⁶

Amikor a szóban forgó gyakorlat résztvevői (szubjektívan) leírják, hogy milyen ‘üzenetet’ közvetít számukra, illetőleg hogy mit ábrázol az adott ‘képi kommunikátum’ (objektívan), vagy a ténylegesen létrejött (létrehozott) mentális képüket ‘fordítják le’ propozícióhalmazra, vagy a vizuális képről közvetlenül létrejött (létrehozott) propozícióhalmazukat jelenítik meg.

A 2. táblázat a képzeletbeli rajzoló számára szükségesnek tartható – utólag felállított – szempontsor segítségével foglalja össze a 4.a feladat eredményeit. A szempontokhoz rendelt (–) *jel* a hiányt, a (+) *jel* pedig azokat az elemeket jelöli, amelyekre ennek a feladatnak a megoldásaiban legalábbis utalás található. A kiemelések jól érzékeltetik, hogy a tanulók megoldásaikban – a szempontsor ismerete nélkül – mit tartanak fontos-

nak a 'képi kommunikátum' elképzelt „újra rajzolásához”. A táblázat adatait összevetve az egyes megoldásokkal, az is nyilvánvalóvá válik, hogy a gyakorlat résztvevői milyen szavakkal / kifejezésekkel utalnak az adott kép „főszereplőire”, valamint arról is, hogy mit tartanak a „főszereplők” legjellemzőbb ('azonosító') tulajdonságainak.

A kép	A tanulók válaszainak összesítése													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
formája	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
technikája	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
arányai	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
térábrázolása	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-
esemény	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
hely	-	-	+	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
idő	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
az alak(o)k elhelyezése	+	+	+	+	-	-	-	+	-	+	+	+	+	+
az alak(o)k testhelyzete	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+
az alak(o)k leírása	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+
egyéb elemek elhelyezése	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+
egyéb elemek leírása	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+
színek	+	+	+	+	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-
Összesen:	7	6	10	7	4	0	0	6	5	10	6	7	7	5

2. táblázat

Mint látható, a 4.a megoldása készítette a tanulókat a legnagyobb erőfeszítésre. Míg az előző feladatokra – ha különböző színvonalon is – valamennyien igyekeztek megoldást találni, erre a feladatra a [6] és a [7] jelű tanuló egyáltalán nem ad választ. A képzetbéli rajzoló számára a 'közel azonos kép' létrehozásához szükséges első hét szempontot – kevés kivétellel – a tanulók figyelmen kívül hagyják, a további hat szempontra szinte minden megoldásban találhatunk utalásokat.

Természetesen a gyakorlatban résztvevők megoldásaikban többnyire nem követik a 1. táblázatban felállított sorrendet, egy ilyen összesítés azonban számtalan pedagógiai tapasztalattal járhat.

- A 'kép formájára' a [3] jelű tanuló a „téglalap alakú állított kép”, a [10] jelű legalább a „Rajzolj egy keretet” kifejezéssel hívja fel a figyelmet.
- Az adott illusztráció 'technikájáról' – minden bizonnyal ilyen irányú ismeretek hiányában – a gyakorlat résztvevői nem tesznek említést. Értékelhető elemnek fogadhatók el a több megoldásban előforduló „rajz”, „rajzolj”, „rajzon” megjelölések.

- Vélhetően az illusztráció 'arányai'-ra akart utalni például a [10] jelű tanuló „a töltse ki a keretet” kifejezéssel.
- A 'térábrázolás' mikéntjére tett javaslatnak tekinthetők az ilyen megfogalmazások: „a kép alján” [3], a jobb oldalon maradjon egy kis hely” [10], „a jobb felső sarokban” [13].
- Az 'eseményt' (nászéjszaka, hárfázás a kertben stb.) a tanulók leginkább az 1-3. feladatra adott válaszukban érintik.
- A 'hely' megjelölésének – kis jóindulattal – a nőalakra vonatkozó „görög”, „török”, „egyiptomi”, „kínai” jelzők nem egyszer következtelen használata fogadható el.
- Az 'időre' konkrét utalást, ha a hold említését az egyéb elemek leírásához soroljuk, a [12] jelű tanuló megoldásában fedezhetünk fel: „Éjszaka van...”.
- Az 'alak(ok) elhelyezésére' adott válaszokkal kapcsolatban – visszautalva PETŐFI S. JÁNOS megjegyzésére: „(d) a vizuális mentális képek nem olyanok, mint egy fénykép, ezeket a mentális képeket ugyanis 'képzeteünkben' tetszőleges szemszögből nézhetjük;” – a tizenkét válaszadó közül a képen egyetlen nőalakot vél felfedezni a [2], [4], [9], [11]; nő és férfialakot az [1], [3], [5], [6], [7], [10], [12], [13]; egymásnak ellentmondóan az 1. feladatban egy, a 4.a feladatban két nőalakra utal a [8], illetve egy nőalakot és „egy tőle kisebb méretű személyt” a [14] jelű tanuló. A férfialakra utaló ilyen kifejezések, mint például „arca sem látszik, olyan mintha súgna valamit a nő fülébe” [1], „a feje látható, de az arcát a nő arca mögé rejti” [3], „az arca takarásban van” [13], azt jelzik, hogy még azok a gyakorlatmegoldók, akik két alakot 'láttak' a képen, sem voltak képesek érzékelni a két 'fél arc együttesét'. Kivételt képezhetnek az olyan verbális megfogalmazások, mint például a (nő) „feje olyan legyen, mintha a fele a mellette lévő férfié lenne, mert középen félbe van választva” [5]; „A képen egy férfi és egy nő összeolvadt arcát látom” [6].

Ugyancsak a gyakorlatból leszűrhető pedagógiai tapasztalatok levonásához talán nem érdektelen itt idézni RENÉ BERGER *A festészet felfedezése. A Látás művészete* 1977-ben megjelent könyvének néhány sorát:

„Az általános elképzeléssel ellentétben, ma már csakugyan egyre világosabban látjuk, hogy a műalkotás nem tárgy, vagy éppen szép tárgy, hanem inkább szöveg módjára fogható fel, és ezért nem kétséges, hogy senki addig nem mondhat róla ítéletet, míg tudomásul nem vette, vagyis míg értelmét fel nem fogta és értékét le nem mérte. Mi más jelent ez, ha nem azt, hogy a képzőművészeti alkotások is megkövetelik: »olvasni« kell őket, természetüknek megfelelő módon, vagyis az irodalmi olvasáshoz hasonlóan van képzőművészeti olvasás is; mindegyiknél más-más, de egyformán szabatos szabályokat kell figyelembe venni, és ez a tevékenység beavatottságot és gyakorlatot kíván. Irodalmi szövegeknél egyébként erre nevelik a gyermekeket az általános iskola padjaitól az egyetemig, de bizonyos téves elgondolás folytán, amelynek következményeit csak napjainkban kezdjük sejteni, a műalkotások »olvasását« mindeddig teljesen elhanyagolták.”⁷

- Az 'alak(o)k testhelyzetére' – nőalakra vonatkoztatva vagy hozzá viszonyítva – a leggyakrabban használt megfogalmazások például: „oldalsó nézetben” [1], „testét oldalról látjuk” [4], „egész teste jobbra néz” [9], a nőalak „ül”, „ülő helyzetben van” stb.
- Az 'alak(o)k leírása egyrészt keveredik a testhelyzetek, illetve az 'egyéb elemek elhelyezésével és leírásával', másrészt ezek a leírások az alakleírás helyes sorrendjére sincsenek tekintettel, egy-egy testrészre többször vissza-visszatérnek, másokat meg sem említene. A tanulók többségének ehhez a szemponthoz sorolható megfogalmazásai leginkább a nőalak hajának, szemének, karjának, ruhátlan alakjának leírására szorítkoznak. Akik a férfialakot is 'látni' vélték, főként „nem látható” arcára, szakállára, ruhájára tesznek megjegyzéseket.
- Az 'egyéb elemek elhelyezése' és 'leírása' kevés kivétellel, részletesen vagy kevésbé részletesen szinte minden megoldásban előfordul. Legtöbbször a nőalak ékszerreit, például „karkötő” [5], „karperec” [8], „gyöngyös pánt” [12], a 'virágos ágat', például „valamilyen ágból font koszorú” [2], „nyakláncra valamilyen faág” [9], „a pár nyakát fekete koszorú fogja körül” [10]; a 'szőnyeget', valamint a holdat említik meg. Egyéb elemként jelenik meg néhány tanuló megoldásában a „hárfa”: „egy piros húrú hárfát fog” [2], „egy hárfán játszik” [4]. Egészen sajátos a *4.a-b feladatra* nem válaszoló [7] jelű tanuló *2.b feladatban* tett megjegyzése: „A képen a szerelmeseken kívül állatokat – például egy elefánt –, növényeket is látok.”
- A 'színek' szempont összesítéséből az derül ki, hogy bár a feladatlap a színes illusztrációt tartalmazta, a színekről hat tanuló megfeledez.

A *4.b feladat* megoldásai – a *4.a feladathoz* kért indoklások – elsősorban pedagógiai tanulságokkal szolgálnak. Megerősítik azt a tapasztalatot, hogy a tanulók nem figyelnek eléggé a feladat(o)k megértésére. A tizennégy feladatmegoldó közül hatan nem indokolnak; ketten a *4.a feladatot* sem oldják meg, négy tanuló esetében csak a gyakorlat megbeszélésekor dönthető el, hogy azért nincs megoldásuk, mert nem tartották nehéznek a feladatot; öten vagy a teljes gyakorlatra, vagy az 1-3. feladat valamelyikére vonatkoztatva fogalmazzák meg nehézségeiket, például: „Legtovább a szöveg jellegén gondolkodtam” [8], „Nehézséget okozott a kép címének indoklása.” [13]. Valóban a *4.a feladattal* kapcsolatos nehézségeit jelzi három tanuló: „Nehéz volt eldöntenem, mit tart a kezében.” [2], „gondot jelentett a díszek és a motívumok leírása.” [9], „Nem tudtam eldönteni, hogy amit én hárfának érzek, valóban az-e. Lehet, hogy a lány haja mögött egy férfi arc tűnik fel?” [11].

Mint minden kreatív gyakorlat megoldását – az eredmények összesítése után – megbeszélésnek kell követnie. Ilyenkor nyílik alkalom egyrészt arra, hogy a gyakorlatban résztvevők információkat nyerjenek a gyakorlat alapjául szolgáló 'képi kommunikátum' lelőhelyéről, az illusztrátor személyéről, az illusztráció szövegkörnyezetéről, jelen esetben az adott kötet más illusztrációival, másrészt annak a megbeszélésére, kinek-kinek hogyan sikerült az egyes feladatok megoldása.

A megbeszélés tárgyát képezheti az is, hogy felhívjuk a tanulók figyelmét arra, hogy a gyakorlat alapjául szolgáló illusztráción látható ábrázolás nem egyedülálló jelenség a művészetben. Megmutathatjuk például a következő három – a) – c)-vel jelzett –

képet megjegyezve, hogy az a) jelű kép ugyancsak Reich Károlynak az *Énekek énekéhez* készült más illusztrációja⁸, a b) jelű illusztrációt Andreas Felger készítette az *Énekek énekéhez*⁹, a c) jelű kép eredetileg nem illusztrációnak készült, a szerző – HAP Grieshaber – halála után lett hozzáillesztve az *Énekek énekéhez* illusztrációként¹⁰.

a)

b)

c)

Záró megjegyzések

Az itt bemutatott gyakorlat összesítése nem tér ki a gyakorlat eredményeinek a magyar nyelv- és irodalomtanítás számára levonható részletes elemzésére. Néhány megjegyzés azonban még ide kívánczok.

A jelenleg érvényben lévő közoktatási dokumentumok minden iskolafokon követelményként jelölik meg a tanulói kreativitás fejlesztését: például „*Kreatív gyakorlatok tömegkommunikációs műfajok alkotására*”; „*Kreatív gyakorlatok (...) egy-egy versszak írása kötött formában, befejezésváltozatok alkotása, új nézőpontból történő átírás (...)*”, „*Kreatív gyakorlatok a mondat- és szövegszerkezet stiláris lehetőségeinek (...) figyelembevételével*”.¹¹⁻¹² Továbbá az sem hagyható figyelmen kívül, hogy az oktatási dokumentumok napjainkban zajló felülvizsgálatának egyik törekvése a tanulók „használatos tudásának” fejlesztése.

Annak ellenére, hogy a (verbális és multimediális) szövegek megközelítésének lehetőségéről több tanulmány, könyv megjelent, s kreatív (vagy annak nevezett) gyakorlat különböző tankönyvekben fellelhető, alkalmazásuk nem vált általánossá.

Nyilvánvaló hogy az itt és másutt bemutatott kreatív gyakorlat(ok) a tanulói kreativitás előtérbe helyezésének csak részleges megoldását jelenthetik, ugyanakkor egyrészt szövegszemléletet közvetíthetnek, másrészt érdeklődést ébreszthetnek a szövegelemzéshez, szövegértelmezéshez.

Az ilyen és több hasonló gyakorlat tapasztalatai azt igazolják, hogy a megoldásokban való elmélyülés a gyakorlatot végeztető tanár számára olyan fontos információkkal szolgál, s egyben további oktató munkáját is befolyásolhatja, mint például:

- a tanulók jártassága feladatszövegek megértésében;
- a szövegalkotási képesség színvonala;
- az adott feladathoz illő szövegfajta, szövegtípus (elbeszélő, leíró, érvelő) megválasztása, alkalmazása;
- tájékozottság, például a szépirodalmi szövegtípusok jellemzőiről (a műnem, a műfaj megkülönböztetéséről);
- nem utolsósorban a gyakorlatot végzők helyesírási, nyelvhelyességi képességéről.

A kreatív gyakorlatok alkalmazása tagadhatatlanul időigényes. Lemondani róluk sem a tanári munka eredményességével való szembesülés lehetősége miatt, de ami talán még ennél is fontosabb, a tanulók vélekedése miatt sem érdemes:

„A feladat nagyon érdekes és izgalmas volt a számomra. Problémát az időhiány okozott, mert nem tudtam leírni minden gondolatomat. Szerintem érdemes ilyen feladatokat csinálni, mert megismerhetjük egymás és más emberek gondolatait is. Köszönjük.” [13]

Irodalomjegyzék

1. PETŐFI S. JÁNOS – BENKES ZSUZSA: *A szöveg megközelítései. Kérdések – válaszok. Bevezetés a szemiotikai szövegtanba.* Iskolakultúra, Budapest, 1998.
2. PETŐFI S. JÁNOS – BENKES ZSUZSA: *A multimediális szövegek megközelítései. Kérdések – válaszok. Bevezetés a statikus 'verbális elem + kép / diagram /...' típusú komplex jelek szemiotikai szövegtanába.* Iskolakultúra, Pécs, 2002.
3. *Multimédia. Több mediális összetevővel rendelkező irodalmi szövegek elemzése.* OKSZI. Budapest, 1996., valamint *Multimédia. Több mediális összetevővel rendelkező irodalmi szövegek elemzése II.* OKSZI. Budapest, 1998.
4. *Énekek éneke.* Sajtó alá rendezte és az utószót írta Komoróczy Géza. Illusztrálta Reich Károly. Magyar Helikon, Budapest, 1970.
5. PETŐFI S. JÁNOS – BENKES ZSUZSA: *A multimediális szövegek megközelítései. Kérdések – válaszok. Bevezetés a statikus 'verbális elem + kép / diagram /...' típusú komplex jelek szemiotikai szövegtanába.* Iskolakultúra, Pécs, 2002.
6. PETŐFI S. JÁNOS – BENKES ZSUZSA: *A multimediális szövegek megközelítései. Kérdések – válaszok. Bevezetés a statikus 'verbális elem + kép / diagram /...' típusú komplex jelek szemiotikai szövegtanába.* Iskolakultúra, Pécs, 2002.
7. RENÉ BERGER: *A festészet felfedezése. A látás művészete.* 1977.
8. *Énekek éneke.* Sajtó alá rendezte és az utószót írta Komoróczy Géza. Illusztrálta Reich Károly. Magyar Helikon, Budapest, 1980.
9. *Mit dem Herzen feiern.* Salomos Lied der Liebe in der Übersetzung von Helmut Lamparter mit Aquarellen von Andreas Felger. Präsenz Verlag, Gnadentahl, 1988.
10. *Das Hohelied der Liebe.* Ausgelegt von Pinchas Lapide. Mit Holzschnitten von HAP Grieshaber. Kösel Verlag, München, 1993.
11. Az alapfokú nevelés-oktatás kerettantervei. Budapest, 2000.
12. A középfokú nevelés-oktatás kerettantervei I-II. Budapest, 2000.

ASPECTS OF PICTURE-READING. A CREATÍV SEMIOTIC APPROACH TO A DECONTEXTUALIZED ILLUSTRATION

ZSUZSA BENKES

This paper deals with a creative approach to the picture-reading. An illustration was chosen from an illustrated edition of the *Canti cantorum* and was given to 14 pupil (of 17-19 years old) without any information. The pupil should give answer to the following questions: (1) What does this picture communicates / represents to You? (2) What kind of title could You give to it? (3) For what kind of text could You imagine it as illustration. (4) How could You describe with words this picture as exactly and intersubjectively as possible? The paper represents the and comments the answers